

432(1)

Circumcision Customs.

T.J.Moleki

1

0-16

Lebollo.

K34/72

Basimane ba wela ba le tee, xa ba thlakane le basitsana. Lebollo le thoma ka bana ba ba dilemo tse masome a mabedi le metso e mene. Xa xo bolla basimane mophato wa basitsana wa sala, xa xo bolla basitsana basimane ba a sala.

Lebollo le hlopha bana ba ngwaxa tse masome a mabedi le metso e mene xoba e meraro. Xo thsela ngwaxa e lesome le metso e mmedi xo thome mophato o mongwe xape esexo ka ngwaxa le ngwaxa. Mophato e hlaloxangwa ka maina a yona xore o ke o moxolo xoba o monyane. Mohlomongwe o ngwaxa o xo welwaxo ka ona wa thsela xa xo na le ntwaxoba tlala. Kxosi e laola xore lebollo le thome byanong ngaka ya laola xore e bone xore ba o axa kae xa xo lokile xoba xa xo sa loka, xa xo thswanele xore basimane le basitsana ba wele ka ngwaxa o tee ka baka la xore xa basimane ba ya lebollo-
 2 ng basitsana ba sala xae ba bangwe ke ba ba disaxo xe ba basimane ba bolla le xo dira mesomo ya basimane mo xae ye e hlokaxo basomi. Xo wela xa xo kxapeletswe xo iwa ka boithatelo ya sa ratexo wa sala.

Lebollo le hola molaodi le mediti ba ba disaxo dihlopha tsa babolli xo binwa koma lebollong xo dirwa dilo tsa sephiri kwa lebollong dikomana xa di lefswa ke dilo tsa sephiri, ke mediti ngaka le molaodi xammoxo le lebollo ka moka. Koma xe e tla simoloxa xo tsebiswa dihlopha tsethle tsa puso ya kxosi ka moka xore ka tsatsi la bokana xo binwa koma ke molaodi wa kxosi ya hlophilwexo mo sethsabeng sa kxosi xore a laole batho ba ba mo lebollong ka moka la puso ya xaxwe. Xo welwa ka kxwedi ya bone xo fithla ya bo thselela le nna kxwedi tse tharo lebollo, le humele xae.

K34/72

3 Krwedi xa e le lesome xoba bo robongwe e kxanya e balame ka Sesotho xo simoloxa letollo. Babolodi ba aroxangwa le batho xe dilete di kxaoxane hlopha se sengwe le se sengwe se tswa le batho ba sona eupya dihlopha tse ka moka di laolwa ke molaodi wa romilwe-xo ke kxosi kwa mosate, motho yo kxosi e mo rataxo esexo wa kxosing empa motho ya thsepexaxo mosate.

Xo axiwa ntlo e lekanaxo sethsaba se bollaxo. Xa ba dumelelwe xo bolela le batho ba bangwe ka ngwaxa e mongwe xo hlomiwa ntlo fa ngwaxa mola xa xo axiwe xolo xo tee mengwaxa le mengwaxa. Mophato o mongwe le o mongwe o axelwa xo sele mediti ke bona ba laolaxo tsa ko lebollong ke balaodi. Babolodi xe ba bolotswa tsatsi la mafelelo ba beolwa meriri xo binwa dikoma ba a itiwa xe
4 ba sa kwe melao xe ba fosa se ba se rutilwexo mo lebollong.

Ba bolotswa ke molaodi leina la xaxwe ke Matlala ka xore lebo- llo le tswa xa Matlala molaodi wa ba bolotsaxo ka baka lewe o bitswa Matlala. Pele xo bolotswa ba tulo tse di phaxamexo xo ya tlase ba laiwa ka xo fetana ka ditulo. Mmolotsi ke ngaka tsatsi le xo tloxiwaxo o soma ka dihlare xo bona xore a na xo lokile tsela e byang xa e sa loka a bone a tle a lokise ka dihlare, o thsepexa mo xo thusexo batho ka mehla mo xo lexo thata. Babolodi ba reiwa maina a mafsa xe ba wela la mafelelo ba ipoka ba tila ba tlola. Ba bolela mmolelo wa bona ba le tee, ba rutwa boitswaro le melao ya Sesotho ya xore ba phele byang xe ba xodile ba thware malapa byang le xo dira dilo tse lokilexo xo thabisa sethsaba le batho.

5 Ba a tsoma ba rutwa le tsa ntwā mahlale othle a Sesotho, ke sekolo sa Sesotho. Ba robala mo ngwakong bya ka rena, xa ba rate xo bonwa ke batho bosexo ba ira mollo o moxolo o lekanaxo bontsi

jwa batho xa xo dumelexo xo bolela leina la mollo mo bathong ba ba sa welaxo. Ba swarwa bya ka ko sekolong xe ba sa phethe melao ba a itiwa xe ba ira botse xa ba itiwe, ba swarwa xampe xe ba sa irise molao xa botse.

Xe ba hwile xa ba bexiwe xo letelwa tsatsi le ba yang xae ka lona xo rwalwa didibelo tsa matsoku tse ba nexo ba ithsasa ka tsona xe ba fihla xo thubiwa didibele tsothle tsa bahu mo malapeng a bo mma bona byale rea lela re tseba xobane bana ba bo mma mokete ba hwile. Dijo di tlisiwa ke mediti kwa xae di apexiwa bya ka dijo tsa batho ba bangwe, xa basadi ba lebile kwa teng ba thlaba mokxosi xore batho ba lebollo ba tsebe xobane xo tla batho ba itokise ba se welwe ba lebetse. Ba ja dihlare dithsila le dilwana tse dingwe, ba tsea kwedi tse tharo xo welwa xange fela esexo xabedi, byale xo thsungwa mophato mafelelong a koma.

Lebollo le ema ngwaxa tse lesome le metso e mebedi ka Setebele le ka Sesotho sa xeso xo thoma mophato o mofsa. Xa lebollo le humela xae xo tloiswa matsoku xo binwa dipina tsa lebollo xe ba xoro-xa xae xo thlabiwa dikxomo kwa mosate xo tsewa dinama, xo robalwa mo sakeng la kxosi ke ba lebollo. Kxoro ya mosate e tletse batho, veke xa e fela xo fetswa modiro ba thlabiwa pholo e bolaiwa ke basimane ka diatla. Xa e thlabiwe ka thipa xoba lerumo, e keketwa ka matswele e be e hwe. Xa xo apexiwa nama tsatsi la mafelelo basimane ba lebollo ba romelwa kwa moraxo xa thaba mo xo lexo moriti wa marixa ka mogwana tsatsi le sa tswa ka phakela ba o hlabiwa ke phefo leserame sa marixa.

Xa xo feditswe xo apaya ba thlabelwa mokxosi batla ba kitima ba tlo tsa, mokxalabye o tsea nama e telle ya xo xololwa e tatiwa mo lethlakung la mokxalo xo thwe ke nama ya mokxalo. Mokxalabye o thswara lethlaku, mme basemane ba tla e tseka mo mmetslweng a e isa kamo le kamo e be e fela ba thlabiwa ke mabitlwa xa xo taba

ke molao wa nthse. Xa xo fedile xo beolwa meriri e yo lathlelwa
 kxole mo mesimeng ba boya ba kitima. Eya le ba ya xabo bona, ba
 8 semolpla xo thlabiswa dinama mo malapeng a a nako le bana ba ba
 wetsexo ba tsa mo ka moswana mola ba be ba fetsa ba itulela xae
 xa bona byale ke banna ba na le ditokelo tsa xo nyala le xo bolela
 kxorong, ke monna xoba mosadi o xopolwa xo ba monna xoba mosadi.

Mophato wa babolodi o tee, o na le leina le rewang ke mediti
 le balaodi, ke leina le le tsebyaxo ke sethsaba ka moka xore mophato
 o reiwa leina la mophato wa xore, o o wetsexo kxale mohlomongwe o
 bile o fedile ke xo tsofala mohlomongwe xo setse ba babedi xoba
 ba ba ka baxo nthse. Ngwaxa tse dintsi di fetisiwa xore xo balwa
 mophato wa mafelelo wa borebongwe (9) mophato wa pele o be o
 fedile o tsofetse xoba o hwile.

Eya le mophato o mofsa o tsea leina la mophato wa pele, xe ba
 fihla mo mophatong wa mafelelo wa borebongwe (9) wa pele o fedile
 9 o tsofetse o setse o se nthse kapa xo setse a le mongwe kapa ba ba
 ka baxo nthse. Eyallo byallo.

Ba mophato o tee ba a thusana mo medirong ya kxosi, xo epa
 didiba xo thusa mo masemong a mosate xo soma mesomo ya sethsaba
 xo iwa ka mophato, e fapaxanna mesomo ya sethsaba ya mefuta-futa.
 Motho o swara mophato wa xaxwe-xabotse wa o thlompha, xo thlomphiwa
 mophato ka boxolo ba yona. Lehu xo xopolwa xore le hlaxisitse
 ke boloi ka mokwa wa sesotho lehu le hlaxiswa ke boloi.

Mohlomongwe xe re bona motho a xobetse re tia tseba xore
 xa se boloi ke kxobalo supya ngaka xa ntsi e laola xore ke boloi
 o nxeletswe ke ba tho xore a xobale. Baxolo-xalo ba kxodiswa ke
 10 ngakaxe e re motho o loilwe ke ditaola tse ba kxodisaxo, mohu o
 bolokiwa ke mediti e sa romiwexo kwa xae xo nyaka selo kapa
 maxobe, xo boloka ba dulaxo le ba lebollo, ka mehla, ba lebollo le
 bona xa ba ye mabitleng ba xanetswa xo boloka mohu le xe a lwala

xa ba mmone ba tla hloboxa xe ba sa mmone xore o hwile tsatsi le
 ba yaxo xae ba tla bona mokete xa a nthse. Xe xo na le balwetse
 xo hlokomela bakxalabye ko xo beilwexo balwetse ba ba hlokomela
 xore wa hwang ba mmone balwetse ba nna mo ngwakong xa ba nne ba le
 tee ba nna le bakxalabye ba ba ba hlokomelaxo. Mohu o bolokwa
 11 a robetse ka lehlakore ka bya ka rena ka tseno re bolokang sefisa
 ka mokxwa wa sekxowa, pele o hlapiswa mmele a kxone a phuthelwa
 sa iswa thokonyana xo suthela baboloki le ba disitsexo setoto
 phathla a apesitwe kobo ya xaxwe ya sesotho o tlozela dilo tsa
 xaxwe ka moka o epelwa le kobo e mo phuthaxo fela. Xe e le
 ngwana wa moroka (ngaka ya pula) o sehwa dipheko di sala di soma
 ka dingaka tsa pula mo xae. Mohu o be a nna letsatsi fela a yo
 bolokwa lebitla le bele epiwa bosixo kapa tsatsi le sale kxole le
 xo tswa mohu a tle a fihle mabitleng e sa ntse e le ka moswana
 tsatsi le se letswe kapa thapama. Xo be xo bolokwa fa ba rataxo
 12 kwa naxeng kraufsi le motse wa lebollo e seng kwa sethsabeng.
 Xa xo lokiswe dijo ka a byama xo nowa fela xo ilwa dilo tse dingwe
 mo lehung xa xo iwe masemong xa xo thabiwe xo nwa xae tsatsi le
 xo llelwaxo mohu. Mohu wa ko lebollong o bolokwa ka sephiri ka
 xoba ka tho xa ba tsebise, xo tseba kxosi e le tee fela.

Kwa mabitleng xo bolelwa melao ya sesotho ba bolela ka xo
 loka xa xaxwe ka mo a bexo a phela le bona ka xona. Xe batswadi
 ba mohu ba tseba xoba ngwana wa bona o hwile ba beola meriri ya
 bona le bana ba bo mohu. Ke thlalositse xore mohu o be a sa
 opelwe moixosi ko batswading ba be ba bona xe sedibelo sa xaxwe
 13 se thubiwa ka lapeng la mmaxwe xo thome selo byale ke batswadi
 ba mohu, mohu o be a leba bowela tsatsi xo beiwe mathlaku mo
 lebitleng xore xe a omile ba fise xe ase a ome ba loka byang xore
 bo tukise mathlaku xo xo iwa xae lebollo le boela xae. Mabitla
 a be a le xolo xo tee xo se a bathopya kapa a benye xae.

Xo be xo sena se ka byalwaxo lebitleng le baloi xo thwe ba ne ba ba epolola bosexo xo robetswe xa e be mohu e se ngwana wa monna wa tsebaxo dihlare kudu kapa wa naxo le ngaka e tsebexaxo kudu xore xe e tso soma lebitleng ka dihlare moloi wa swarexa xe a nyaka xo epolla setoto.

14 Xo be xo sa kxone motho xo thibela xore mohu ase ke a thswenya batho, le lebitla xa le letwe xo be xo ka no xo etswa ko teng fela le xo bona xore xa le epiwe ke dilo maxotlo le tse dingwe le xo kola se se tswaxo mo xodimo xa lona kapa kxaufsinyana le se ba ka se bonaxo se senyexa. Xe wa xeso a hwile rea bapana mabitla a rona a kxothlaxana eseng xo suthiswa masapo a mohu mabitla a be a le xolo xo tee a motse o mongwe a le xo tee ko lebollong. Xo be xo boifiwa xo ya mabitleng ka xoba xa xo botse xo ya kwa teng xo a llisa xo bohloko kudu.

15 Kxosi xa e na kwa e bolokwaxo teng xa e se xona mo xo bolokwaxo sethsaba ka moka a kxobokana xo tee. Mohlomongwe o tla hwetsa mabitla a kxosing a le thoko xore a tle a se ke a kopana le a mangwe a tle a bapane le ba bangwe ba ba tla hwang ka moso. Mo xo lexo mohu xo alafiwa babo mohu ke ngaka ba beolwa meriri ba fiwa dihlare xa thwe di tle di lebatse bana xo bolela kudu ka mohu ba le bale, batho ba bexo ba phutha setoto xa ba xopolelwe xore ba thsilafetse xa ba a alafiwe ba fiwa metse xe ba boya mabitleng a beiwa kwa monyako xore ba ba tswaxo phupung ba thlape diatla e se xo xore ba thsilafetse xo hlapiwa diatla fela ke batho ba bexo ba boloka mohu xo ntse xo alafiwa babo mohu fela mohu o ke a

16 llelwa ke ba xabo ka moka ba ntse ba re jo ngwanaka wa xo tseba sekete sa xore xore kapa wa xo nkwa kudu xoba ba bolela ka mokxwa o a bexo a le ka ona ba bolella xodimo kudu. Le ba bangwe ba selete ba a lla eupya eseng bya ka bo mmangwana. Tsatsi lewe xa xo thabo xo tidimalo xa xo binwe xa xo tsongwe xa xo somiwe.

Lebollo la basitsana le be lesa nne kwa naxeng le nna xae ba rutelwa mo xae ke basadi, melao ya basadi ka moso e le basadi. Mafelelong a selo xo be xo abiwa dithoto tsa mohu di fiwe bana ba xabo le tataxe kapa mmaxwe a tsea se a se rataxo xe se le nthse kapa nalome kapa o mongwe wa leloko la bo mohu o fiwa se se ka bonwaxo.

17 Hlokomela mo, mediti ke batho ba ba wetsexo byale ba thusa xo bolotsa batho ba bollaxo ke mophato o wetsexo kxale, xo na le bakxalabye ba ba bonaxo modiro wa lebollo xe o tsamaya pila le melao mediti ya soma e tsoma le xo dira tse le tse, bakxalabye ba lebeletse sethsaba se bollaxo molacdi ke hloxo ya bona. O ahlola melato e lexo kwa teng ke kxosi nako ewe le melato ya kwa sethsabeng e iswa xo ena a tle a e ahlole xo jwe kxomo kapa podi lexa e le nku, xe a boya xa a sa na matla ke motho fela mohlanka bya ka ba bangwe ka nako ewe.

18 Mophato ke e e robongwe (9) fela e bola e thoma kwa moraxo e tswela pele xo fetsa xo boela moraxo ka sekxatla xo bolla ngwaxa le ngwaxa. Basimane pele basitsana moraxo ka ngwaxa o tee.

19 Xe basimane ba wetse ngwaxa o tlaxo xo tlaxo xo wela basitsana ba mophato o tee le bona, bangwe ba re xe ba basimane ba wetse xo simolla basitsana ka ona ngwaxa owe, ke Sekxatla sewe, esexo Setebele sa Polokwane (Pietersburg). Melao ba tsea e thwanaxo ko lebollong le basitsana ba wela xae ko naxeng xo ya basimane fela. Xo nna monna kwa naxeng le ba lebollo ba bangwe ba robala xae ba tsoxela kwa lebollong ka bosexo bo bongwe le bo bongwe xo bona modiro le xo fa melao, bona xe xose na xo apeiwa basadi ba tlixa dijo xa ba le kraufsi ba bitsa ka mokxosi ba nna fase banna ba tlo di tsea mo xo bona, ba bidiwa baxokane, ke basimane ba (baxolo) baxolo ba wetsexo pele, ke bona ba thusaxo banna-baxolo

xo soma ko lebolong le xo romiwa ke dikxalabye xo dira tse le tse, monna-moxolo wa dulaxo le bona ka mehla xa thwe o kxailwe le bona (ba lebollo) xa a ye xae yena. Xe ba hwile le bona ba etsa xo thswana le ba Polokwane ka xo bexa mohu xo batswadi ba xaxwe, bona xe ba fihla xae xa ba sa ya le mephato xo thlabiwa dinama bya ka ba ko Polokwane eupya melao xa e fapane kudu.

Xe ba fihla xae ba ya xabo bona xo thlaba ba ba rataxo le bona ba ba kxonaxo xe ba na le tsona. Monna ya dulaxo le ba lebollo ka mehla o bidiwa Rabadia ke yena mookamedi wa bona. Ko xae xo fihlwa kwa kxotleng patlelo e kxolo ya motse xo dulwa ratsatsinyana kwa teng ba kxona xo phatlalla xo bokwa maina moduetso o lla xo thakxetswe.

20

Ke mekxwa ya sekxatla yeo xe re wetse re banna le basadi xa thwe re na le tokelo ya xo soma mesomo ya batho ba baxolo. Re filwe mephato ka maina a yona xo welwa ke bana ba dilemo tse masome a mabedi le ba tse fetaxo moxo le ba fetiwaxo ke moxo ba bargwe ke ba ba tsamayaxo ko makxoweng ka xorialo o tla hwetsa ba fapaxana ka dilemo xa xo pateletswe re pateletswa ke xo thsaba xo bidiwa masoboro ke xore xa rea fiwa molao xa re tsebe tsa bonna le tsa bosadi, byale xa re rate xo bitswa batho ba sa tsebexo selo ka xa molao wa sesadi le senna, xa re na tokelo xo fa molao ka xore xa rea rutwa molao, xa xo pila xo bankane ba rona ba laya rona re sa dumellwe re le masoboro xa xo tlwaxale.

21

Mephato se Marema, Madingwana, Mathlwana, Mangana, Maxoxu, Matlakana, Mabitse, Matladi le Malekane. E boella xona mo. Ke mephato ya Matebele e fapana xanyenyane le a dithsaba tse dingwe, moxongwe e thswane.

END. 5 432.